

Plan: De Reddingsboei.

Gebaseerd op een eigen variant van methode gemeente Culemborg. (Versie 2.0)

Doel van de regeling: het helpen van mensen met een uitkering op minimumniveau met het wegwerken van kleine schulden. Het gaat om een drie jaar durende pilot waarmee de gemeente zelf de schulden gaat overnemen en vervolgens met de schuldenaar een afbetalingsregeling treft. Het heeft zowel elementen van schuldsanering als van een preventieregeling. (SZW regelt enige elementaire betalingen voor de schuldenaar.) Het gaat nadrukkelijk om kleine schulden: maximaal 1800 euro voor een alleenstaande en 2700 euro voor een huishouden met meerdere personen. Het plan heet "De Reddingsboei" omdat kleine schulden zich al snel opstapelen tot grotere schulden en men vaak te laat bij de schuldhelpverlening terecht komt. Anders gezegd: men ligt al in het water en dreigt te verdrinken. Dat is precies het moment om een reddingsboei toe te werpen. Of men die pakt, is aan de betrokkene. Meedoen is voor de schuldenaar geheel naar eigen keuze. De werktitel heet: *"Leenbijstand kleine schulden"*

Om welke uitkeringen op minimum niveau gaat het?

- a. Om de uitkeringen die via de gemeente worden betaald: Bijstand, IOAW en IOAZ
Dit kan ook gaan om aanvullende bijstand mits de aanvulling toereikend is om daar de aflossingen van in te houden.
- b. Om sommige uitkeringen die via het UWV of SVB worden betaald: de WAJONG (en IOW in sterfhuiskonstructie) en bij de SBB de AOW.

Om welke inkomens gaat het niet en waarom niet?

Het gaat niet om schulden van mensen met inkomen uit betaald werk, tenzij er voldoende aanvullende bijstand is om de aflossingen op in te houden. De leenbijstand en de inhouding van de lening op de inkomsten is lastiger voor de gemeente te regelen bij inkomsten uit betaald werk, wellicht begrensd tot maximaal 120% geldend bijstandsniveau: het zou betekenen dat met diverse werkgevers afspraken gemaakt moeten worden om loon in te houden en te storten op rekening van de gemeente. Denk hierbij ook aan tijdelijke contracten, flexwerk ed. Ook het preventiegedeelte is dan lastiger uitvoerbaar: Sociale zaken kan dan niet rechtstreeks bijv. de huur inhouden. Het lijkt dan beter om daarvoor de al bestaande wegen te bewandelen vanwege de administratieve rompslomp) Bij uitkeringen via het UWV en de SVB moeten afspraken gemaakt worden, zodat zij rechtstreeks van de uitkering huur ed. inhouden.

Hoe financiert de gemeente de lening aan de schuldenaar? Uit de Bijzondere bijstand. In sommige gevallen voorkomt dit dat betrokkene wellicht in de WSNP belandt en de gemeente uit de bijzondere bijstand de bewindvoerder moet betalen.

Hoe werkt het? Mensen met een gemeentelijke minimumuitkering en mensen met een UWV-WAJONG uitkering of SVB-AOW uitkering die geen verdere inkomsten hebben maar wel schulden, kunnen zich melden bij de gemeente.

Men mag enig spaargeld houden voor calamiteiten. *(Bedrag nader te bepalen: denk aan defecte en niet meer tegen redelijke kosten te repareren tv, wasmachine, koelkast, stofzuiger, computer ed. Denk aan niveau: goedkoop maar wel nieuw. Tweedehands spul verbruikt meer energie.)*

De gemeente zorgt voor een meldpunt waarvoor 1 of 2 ambtenaren verantwoordelijk zijn. De gemeente kan zich laten bijstaan door vrijwilligers mits goed opgeleid bij het verlenen van schuldhelp, waar onder budgettering, het in kaart brengen van alle schulden, het nagaan of alle vorderingen wel terecht zijn, het helpen aanvragen van alle armoederegelingen die voor de schuldenaar van toepassing zijn enz. De vrijwilligers tekenen een geheimhoudingsverklaring t.a.v. wat zij horen/bespreken met hun klanten. Bedoeld meldpunt stuurt de vrijwilligers aan in overleg met de vrijwilligersorganisatie.

Nadat een aanvraag is ingediend worden bovenstaande zaken in kaart gebracht. Vervolgens wordt door de vrijwilliger, indien nodig bijgestaan door een jurist (kan een student zijn in het laatste deel van zijn opleiding) in het bijzonder eerst gekeken naar:

a. de incassobrieven. Als hulp dienen m.n. de voorbeeldbrieven die de ACM (Autoriteit Consument en Markt) tegenwoordig op haar website ter beschikking stelt. Hiermee kunnen de incassobrieven door de (schuld)hulpverleners worden gecheckt of ze wel kloppen. Deze ACM toolkit biedt goede ondersteuning om schulden als gevolg van oneerlijke incassopraktijken op relatief eenvoudige wijze aan te (laten) vechten. Zoals: 'Ik heb geen overeenkomst met u', maar ook 'De overeenkomst is ongeldig vanwege misleidende straatverkoop' of 'De overeenkomst is ongeldig vanwege dwaling' en "De incassokosten zijn hoger dan de wettelijke criteria die hier voor gelden". Zo kan de schuldhulpverlener notoire onruststokers en malafide incassobureaus een halt toeroepen en schulden die in wezen geen schulden zijn van de schuldenlijst strepen.

b. de contracten. Deugen die wel? Zo niet, dan vernietigt de (schuld)hulpverlener (namens de cliënt) elk contract dat tot stand is gekomen onder invloed van bedreiging, bedrog, misbruik van omstandigheden (alle drie geregeld in artikel 3:44 BW) of dwaling (artikel 6:228 BW). Ook bij handelingsonbekwaamheid (artikel 3:32 lid 2 BW) of een andere wettelijke vernietigingsgrond onderneemt de (schuld)hulpverlener actie.

c. overige redenen waarom een vordering niet (meer) geldig is, zoals: een vordering is verjaard of dat er een andere reden is om de schuld niet meer te hoeven betalen. Voorbeeld: een vordering werd verkocht: is er een Akte van Cessie betekend (en aan de schuldenaar meegedeeld) of is die er helemaal niet?

Het doel is: alle schulden wegstrepen die weggestreept kunnen worden, met als bijkomende voordelen: minder schuldeisers, minder leenbijstand en snelle terugbetaling aan de gemeente door de schuldenaar.

Bij de meeste schuldhelp verlening wordt niet gekeken naar bovenstaande punten. Door dat wel te doen voegt men meer kwaliteit toe aan de schuldhelpverlening. Men hoeft niet alle vorderingen zonder nader onderzoek maar klakkeloos te accepteren!

Na inventarisering van de schulden door de vrijwilliger samen met de schuldenaar en controle op de juistheid van de vorderingen door een jurist, (bijv. student rechtenstudie in zowat laatste jaar) wordt beoordeeld of de schulden niet hoger zijn dan de maxima in deze regeling. Zo ja, dan wordt een andere, bestaande regeling voorgesteld. **Blijken de schulden maximaal 1800 of 2700 euro, dan wordt beslist of men in aanmerking komt voor leenbijstand. Is de schuld kleiner dan een van deze bedragen, dan blijft de aflossing gelijk: men is dan binnen de 3 jaar schuldvrij. Het gaat hier om een principe beslissing door de gemeente waarbij de vrijwilliger adviseert. De exacte hoogte van de lening wordt vastgesteld en zowel middels een Beschikking als een leenovereenkomst vastgelegd, als de volgende stap is doorlopen:**

Hierna wordt getracht tot een minnelijk schuldregeling te komen met de schuldeisers.

Het is de bedoeling te kijken of via onderhandeling de resterende schuld verkleind kan worden. Dat is zowel in het belang van de gemeente als in het belang van de schuldenaar.

Vraag naar voren gekomen op onze avond over m.n. dit plan, op 29/11/18 was: **waarom zou een schuldeiser hieraan meewerken; hij zal denken: wellicht krijg ik in een later stadium een hoger percentage terug van mijn vordering?** Wellicht gaat dat op bij mensen met schulden die een baan hebben en waarbij het verschil tussen het netto inkomen en het bedrag wat men bij beslag volgens de wet minimaal mag houden (90% geldend bijstandsniveau) hoger is, maar het plan gaat uit van mensen met niet meer inkomsten dan op bijstandsniveau. Door bewindvoerderskantoor Smout te Leeuwarden werd echter gesteld dat hun ervaring was, dat als de schuldeisers in een vroeg stadium akkoord waren met een minnelijke regeling, het percentage van de vordering dat men terug kreeg, veelal 30-40 procent was en als de vorderingen opliepen (incasso, deurwaarderskosten, griffierechten ed.) het uitdraaide op een akkoord waarbij men slechts 10% van de vordering terug kreeg.

Toch valt te verwachten dat de gemeente die het initiatief neemt om tot een minnelijke regeling te komen, soms stuit op kennelijk onredelijke schuldeisers, die niet reageren of botweg "njet" blijven zeggen

De noodrem (2 wettelijke regelingen losstaand van De Reddingsboei)

Wie in de trein aan de noodrem trekt, moet wel met een heel goed gemotiveerd verhaal komen, om dit te rechtvaardigen. Kortom: lichtvaardig handelen is uit den boze en wordt door de rechter niet gehonoreerd.

Noodrem 1: breed moratorium. Schuldeisers veroorzaken met executiemaatregelen een instabiele financiële situatie ofwel het omgekeerde van een minnelijke regeling. Rechter toetst aanvraag. Is inzetbaar in de fase die aan een wettelijke schuldsanering vooraf gaat. Gevolgen bij akkoord rechter: voor maximaal 6 maanden schorsing van de bevoegdheden van alle schuldeisers tot verhaal op de goederen en tot opeising van de goederen van de schuldenaar. (griffierecht College: 618 euro stelt het Breed moratorium. Ook mede hierom alleen doen als het echt niet anders kan.)

Noodrem 2: smal moratorium. Kan ingezet worden bij drie bedreigende situaties: ontruiming woning n.a.v. huurachterstand, afsluiten gas, water elektra. Opzeggen of ontbinden zorgverzekering. Doel regeling: alsnog bereiken schuldregeling. Blokkeert voor maximaal 6 maanden ontruiming, afsluiten gas, water, elektra en opzeggen cq. ontbinden zorgverzekering. (Geen griffierecht verschuldigd voor College. Wel verslag bij rechtbank indienen: art. 287b lid 6 Fw)

Situatie: er is nog geen minnelijke regeling, maar de gemeente werkt er aan: al naar gelang het huishoudenstype wordt op de uitkering van de schuldenaar meteen 50 of 75 euro ingehouden op zijn/haar/hun uitkering.

Dit bedrag wordt eigendom van de gemeente, met die beperking, dat het geormerkt geld is, uitsluitend bestemd om mede dienst te doen als bedrag dat aan schuldeisers kan worden aangeboden i.h.k.v. een minnelijke regeling. Mocht het niet deze regeling worden, dan wordt dit geld ingezet bij een andere regeling.

Komt het uiteindelijk helemaal niet tot een regeling, dan betaalt de gemeente dit geld terug.

Reden van het na betaling eigendom worden van de gemeente incl. oormerken geld is, dat anders wellicht de schuldenaar geen kwijtschelding kan krijgen van noch de gemeentelijke belastingen, noch de waterschapslasten. Wat hij wellicht anders wel zou hebben gehad.

Indien een akkoord tot stand komt, betaalt de gemeente voor de schuldenaar de dan nog openstaande schulden. (Schuldsaneringskrediet) Er wordt geen rente berekend.
Tegelijk ontstaat een vordering van de gemeente op de schuldenaar in de vorm van **leenbijstand**.

Indien het gaat om een gemeentelijke uitkering wordt elke maand een aflossingsbedrag ingehouden op de uitkering. Hoe hoog is de aflossing? Een vast minimum aflosbedrag volgens de NVVK-aflostabel.

Citaat: *in geval het berekende VT LB geen afloscapaciteit oplevert, kunnen de NVVK-leden gebruik maken van de NVVK-aflostabel.*

Indien de schuldenaar een inkomen heeft ter hoogte van de voor hem van toepassing zijnde Wwb-norm, zal maximaal 5 % worden aangewend voor aflossing waarbij een minimuminkomen van 95 % van de voor hem van toepassing zijnde Wwb-norm is gegarandeerd.

[De WWB is vervangen door de Participatiewet. Citaat uit: 20170919 Gedragscode Schuldhulpverlening NVVK]

Hoe voorkom je dat nieuwe schulden worden gemaakt indien de regeling loopt? Je kunt denken aan een bewindvoerder maar die kost de gemeente ook weer geld. **Er is voor gekozen om de schuldenaar niet alles uit handen te nemen, ook omdat hij/zij indien mogelijk, een aantal vaardigheden moet leren zodat hij/zij zich voortaan zelf kan redden.**

Onderdeel van het plan is, dat de vrijwilliger geregeld bij betrokkene langs gaat en hem/haar gaat helpen bij budgetbeheer, het helpen gebruik te maken van alle armoede regelingen, het betwisten van dubieuze vorderingen (wellicht deal maken met jurist of advocaat) enz. en dat hij/zij tevens let op het ontstaan van nieuwe schulden. Indien dit "*lijken uit de kast*" (oude schulden) betreft die de schuldenaar redelijkerwijs niet kon weten, heeft dat geen consequenties, indien hij/zij dat bij de start heeft verzwegen of als hij/zij nieuwe schulden maakt wordt de regeling beëindigd en is de gemeentelijke lening terstond opeisbaar. Dit staat uiteraard ook in de overeenkomst tussen gemeente en schuldenaar.

Recidive en wachttijd: indien na het met goed gevolg doorlopen van deze regeling binnen 5 jaar nadien weer schulden ontstaan, kan diegene(n) geen beroep meer doen op deze regeling. Na het verstrijken van een periode van 5 jaar kan wel opnieuw een beroep op deze regeling worden gedaan. Uiteraard is deze tijdsperiode discutabel: 2 jaar? 3 jaar? 7 jaar?

Welke betalingen worden door de gemeente meteen op de uitkering ingehouden?

Of indien relevant: door UWV of SVB?

(Dit betekent wel extra werk voor de Sociale Dienst of UWV of SVB) Dat zijn:

Maandelijks aflossingsbedrag leenbijstand (dit voorstel)

Huur of maandelijkse hypotheek aflossing/rente. (PEL in brief aan Raad)

[N.B.: de volle huur: men blijft zelf rechtstreeks de huurtoeslag ontvangen]

Maandelijks voorschot voor elektra en verwarming (D66 op 4/10/17 in gesprek met delegatie PEL)

(Water lijkt niet nodig: bedrag niet zo hoog)

Maandelijkse premie zorgverzekering (minimaal de premie basisverzekering) (D66 idem)

[N.B.: men blijft zelf rechtstreeks de zorgtoeslag ontvangen.]

De premie inhouding is bedoeld om boetes bij wanbetaling te voorkomen: boetes helpen niet schulden te verminderen. Tevens is dit een veiligheidsmaatregel om huisuitzettingen en afgesloten raken van gas en licht te voorkomen. Vooral huisuitzettingen leiden tot hoge maatschappelijke kosten voordat iemands leven weer wat op de rails staat. **In feite gaat het hier om beperkt budget beheer ter preventie van schulden op deze noodzakelijke betalingen.**

Wil men dit niet, dan kan men niet deelnemen aan de regeling. (Staat ook in de overeenkomst)

Hoe kan iemand in de WAJONG of de AOW met schulden deelnemen? (Vereist afspraken tussen gemeente en UWV of SVB)

Hij/zij kan ook aanvragen bij de gemeente, mits uiteraard inwoner van de gemeente. Er wordt ook hier door de gemeente getracht tot een minnelijke regeling te komen met de schuldeisers.

Zodra er een "deal" is stort het UWV of de SVB het vereiste leenbedrag op rekening gemeente die hiermee vervolgens de schuldeisers hun overeengekomen percentage van de vordering betaalt.

[Op zich is bijzondere bijstand niet uitsluitend voor mensen in de bijstand en zou de gemeente zonder meer kunnen lenen, maar ik zie dat niet gebeuren als het een UWV of SVB uitkering betreft.]

Het UWV brengt maandelijks bovenbedoelde posten in mindering op de WAJONG uitkering en het SVB op de AOW uitkering. Loopt alles goed, dan heeft het UWV of de SVB het door haar aan de gemeente geleende geld terug, loopt het niet goed, dan betaalt de gemeente het tekort terug aan het UWV of de SVB en heeft vervolgens een vordering op de schuldenaar.

Alternatief: Er kan ook voor worden gekozen dat het UWV of de SVB dat geld dan zelf terugvorderen door de inhouding op de WAJONG of de AOW die bedoeld was voor de aflossing, voort te zetten. Dit al naar hoe de afspraken zijn tussen gemeente en UWV of SVB.

Vrijwilligers op buurtniveau? Voorstel is dat in alle arme wijken enige vrijwillige schuldhulpverleners wonen. De een zal het liefste in de eigen buurt de daar wonende vrijwilliger als begeleider willen hebben, de ander juist niet omdat hij/zij liever niet wil dat "men" in de buurt weet dat er problematische schulden zijn. Deze mensen kunnen dan bij een vrijwilliger terecht die in een buurt woont een heel eind verderop. Zo blijft de keuze bij de mensen zelf.

Scholing van vrijwilligers: goede scholing is absolute noodzaak, niet alleen qua budgetbeheer, kennis van armoederegelingen, het herkennen van onjuiste incassobrieven en het (laten) betwisten van dubieuze vorderingen en/of te hoge incassokosten en bij beslagen letten op het respecteren van de beslagvrije voet maar ook op het gebied van sociale vaardigheden. **Wellicht kan de gemeente geld hiervoor vrijmaken uit besparingen die ontstaan indien wordt voorkomen dat mensen in de WSNP belanden en de gemeente opdraait voor het loon van de bewindvoerder.**

Tevens kan gedacht worden aan het aanbieden van (budget)cursussen aan de deelnemers aan deze regeling.

Hoeveel mensen kunnen aan de regeling deelnemen? Culemborg gaat uit van 6-8 klanten. PEL wil, omdat het nog maar een pilot is, uitgaan van hoog op 10 klanten. Dat zou dan maximaal aan leenbijstand 27000 euro kosten of als het 10 alleenstaanden betreft 18000 euro. We kunnen ons niet voorstellen dat de bijzondere bijstand dat qua budget niet meer kan dragen.

Enige voordelen bij dit voorstel:

Schuldeisers kunnen de openstaande vordering ineens afboeken en besparen zo op de administratieve lasten.

Het spaart de klant eindeloos oplopende incassokosten en deurwaarders door vorderingen die zelf toch niet of nauwelijks betaald kunnen worden. Plus de nodige stress door deurwaarders rond de deur, aan dubieuze bureautjes verkochte vorderingen en twijfelachtige incasso methoden ed.

De klant houdt over: 95% van het voor hem/haar/hen geldende bijstandsniveau. Dit is in feite de oude deurwaardersafpraak in Leeuwarden, terwijl het percentage officieel 90% is volgens de regelgeving.

Het kan de gemeente uiteindelijk geld besparen omdat sommigen op termijn in de WSNP belanden en de gemeente uit de bijzondere bijstand het loon van de bewindvoerder moet betalen.

Evaluatie en monitoring van de pilot:

De vrijwilliger die de deelnemers begeleidt, monitort de voortgang van de schuldsanering en inventariseert de positieve en negatieve kanten van het verloop. Een half jaar na beëindiging van de regeling vindt een eindgesprek plaats om te zien hoe het vervolgens vooral financieel gaat met de v.m. deelnemers. Gedacht kan worden aan een "diepte-interview" gecombineerd met een standaard vragenlijst op maat gemaakt voor deze pilot. **De definitieve beoordeling of de pilot moet worden voortgezet of moet worden gestopt, ligt bij B&W en de Raad.** Wij zien het zo: *"the proof of the pudding is the eating"* zoals het Engelse spreekwoord luidt.

Hoe willen wij zorgen dat dit idee verder wordt uitgewerkt en uiteindelijk wordt gerealiseerd?

Het voorstel werd gepresenteerd op 29 november 2018 op een openbare avond over schuldhulpverlening en schulden problematiek waarbij inmiddels de daar gemaakte op- en aanmerkingen zijn verwerkt in deze versie 2.0. Het zal daarna aangeboden worden aan de politieke partijen in de gemeenteraad, we willen met raadsleden en raadsfracties gaan praten en het plan aanbieden aan het College van B&W. Daarnaast willen we de pers benaderen en door verdere eigen publiciteit het idee promoten.

Leeuwarden, 7 december 2018

Secretaris ver. PEL

Met dank aan de gemeente Culemborg voor een aantal ideeën, waarvan wij inmiddels een positieve reactie ontvingen.